

ישיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדור הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת וירא תשע"א

להתפלל על כבוד שמים

שהרגיש בה חילול השם בלתי ניתן לתיקון גם אם עשרה צדיקין ימותו בסדום. על פחות מעשרה לא התפלל עוד, מהטעם שבאר רש"י (שם, לב). אבל גם על עשרה הוא לא התפלל, עד שהגיע למדרגה גבוהה דיה, להרגיש שגם בזה יש חילול השם נורא שאי אפשר לתקנו אפילו בעולם הבא. זוהי הסיבה לסדר ההפוך לכאורה שנקט בו אברהם אבינו בתפלתו על סדום. אכן היתה כאן ירידה בבקשת ההצלה (בתחילה ביקש על חמש ערים ונענה, ואח"כ בקש רק על עיר אחת), אבל היתה כאן עליה בבקשה על חילול השם שעלול לנבוע מהשמדת סדום על הצדיקים אשר בקרבה. כי תפילה צריכה להיות אמיתית, נובעת מההכרה האמיתית שבלב, לכן היה מוכרח אברהם אבינו לעשות כפי שעשה.

זרית הנביאים באמיתות התפלה

חז"ל אמרו (יומא סט, ב): משה רבינו כתב בתורה, "הָאֵל-הַגָּדֹל הַגְּבוֹר הַנּוֹרָא" (דברים י, יז). בא ירמיהו ואמר בתפלתו: "הָאֵל-הַגָּדֹל הַגְּבוֹר" (ירמיה לב, יח), ולא אמר 'הַנּוֹרָא'. מדוע לא אמר 'הַנּוֹרָא'? - כי אם 'נכרים מקרקרין בהיכלו, איה נוראותיו'? נבוכדנצר כבר צר על ירושלים, עוד מעט ישרוף את המקדש, המקום שיעקב אמר עליו "מה נורא המקום הזה" (בראשית כח, יז), לא מטיל כל מורא על הבבלים, איך אפשר לומר 'הַנּוֹרָא'? לא אמר 'הַנּוֹרָא'. אח"כ בא דניאל, ואחריו גם נחמיה, ואמרו: "הָאֵל-הַגָּדֹל הַנּוֹרָא" (דניאל ט, ד; נחמיה א, ה), ולא אמרו 'הַגְּבוֹר'. מדוע לא אמרו 'הַגְּבוֹר'? - 'נכרים משתעבדים בבניו, איה גבורותיו'? נבוכדנצר זורק לכבשן האש את מי שרוצה, דרוש זורק לגוב האריות את מי שרוצה, לא רואים את גבורת ה'. אי אפשר לומר 'הַגְּבוֹר' במצב כזה.

באו אנשי כנסת הגדולה ואמרו: "אדרבה! זו היא גבורת גבורתו, שכובש את כעסו, שנותן ארך אפים לרשעים. ואלו הן נוראותיו, שאלמלא מוראו של הקב"ה, היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות". דווקא בעומק הגלות והחורבן רואים את גבורת ה' ואת נוראותיו! כשֶׁה פזורה נמצאת בין שבעים זאבים, והם אינם מצליחים לכולות אותה, בזה רואים את נוראות ה' ואת גבורותיו, שהוא אינו ממחר להעניש את הרשעים, אלא שומע אותם מנאצים ומגדפים אותו, ושותק. וא"כ גם עכשיו אפשר לומר "הָאֵל-הַגָּדֹל הַגְּבוֹר הַנּוֹרָא". ואכן כך תקנו לנו אנשי כנסת הגדולה לומר בתפלה (בברכת 'מגן אברהם' שבתפלת שמונה עשרה), וכך אנו

למה התפלל אברהם על סדום בסדר הפוך?

אברהם אבינו מתפלל על סדום בכמה שלבים: "אוֹלֵי יֵשׁ חַמְשִׁים צְדִיקִים בְּתוֹךְ הָעִיר" (בראשית יח, כד), אולי ארבעים וחמשה, אולי ארבעים, וכך הלאה, עד שמגיע לעשרה. רש"י מסביר, שעשרה צדיקים יצילו פחות מחמישים צדיקים. חמישים צדיקים יוכלו להציל חמש ערים, ארבעים יצילו רק ארבע ערים, ועשרה צדיקים יוכלו להציל רק עיר אחת (רש"י שם, כט). אברהם אבינו הולך אפוא בסדר הפוך, לכאורה. הרי איך נוהגים במסחר? מציעים לְשָׁלֵם מעט, ואם ההצעה אינה מתקבלת - מציעים מחיר גבוה יותר. והנה אברהם עושה כאן את ההיפך. מבקש להציל את כל חמש הערים המיועדות להפיכה בזכות חמישים צדיקים, וכשהקב"ה מקבל את תפלתו ומסכים להצעה, אברהם מבקש להציל רק ארבע ערים בזכות ארבעים צדיקים, אח"כ מבקש להציל שלש ערים בזכות שלשים, ולבסוף הוא מבקש רק על עיר אחת בזכות עשרה צדיקים. מה טיבה של ההדרגה ההפוכה הזו?

נראה לבאר כך: הרי אברהם אבינו מתפלל כאן על קידוש השם. הוא טוען, ששם שמים יתחלל עם ימותו בסדום הצדיקים עם הרשעים. "תִּלְלָה לְךָ מַעֲשֵׂת פְּדָבָר הַזֶּה, לְהַמִּית צְדִיק עִם רָשָׁע... תִּלְלָה לְךָ, הַשֵּׁפֶט פֶּל הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט"?! (בראשית יח, כה) מהו "תִּלְלָה לְךָ"? - חולין הוא לך, חילול השם בשבילך, אם תמית צדיק עם רשע (רש"י). ומדוע נאמר כך שתי פעמים? מסביר רש"י (על הפעם השניה): חלילה לך - לעולם הבא. כלומר, חילול השם יהיה כל כך גדול, שאפילו בעולם הבא הוא לא יתוקן!

אלא שבשלב הזה אברהם מבין, שרק אם חמישים צדיקים ימותו בהפיכת סדום, יהיה זה חילול השם שלא יהיה ניתן לתקנו. הוא עוד לא מבין, שגם ארבעים וחמישה צדיקים שימותו בסדום הוא חילול השם במדרגה כזו. לכן הוא לא מתפלל על כך. כי תפילה צריכה להיות אמיתית, נובעת מעומק דליבא. וכיון שאברהם אבינו לא מרגיש בשלב זה שמיתת ארבעים וחמישה צדיקים בסדום היא חילול השם בלתי ניתן לתיקון, ממילא הוא לא מתפלל על כך. אלא שמיד אחר כך, אחרי שהתפלל על חילול השם של מיתת חמישים צדיקים, מעלה אותו התפלה במדרגה, והוא מגיע למדרגה שכבר מרגיש בה חילול השם גם במיתת ארבעים וחמישה צדיקים, ואחרי שהתפלל על ארבעים וחמישה עלה עוד, עד שהגיע לבסוף למדרגה

להתפלל גם עבור כבוד שמים

הגמרא אומרת, "כל המשתף שם שמים בצערו - כופלין לו פרנסתו" (ברכות סג, א). מה פירוש "משתף שם שמים בצערו"? רש"י פירש בשני אופנים, אבל כמדומני שאפשר לפרש עוד¹, שהכוונה היא בזה, שגם כשהוא מתפלל, הוא לא מתפלל רק עבור עצמו, (ברכת השנים בשביל פרנסה, "רפאנו" בשביל רפואה וכו'), אלא גם עבור השכינה, שמצטערת כשאין ליהודים פרנסה ובריאות וכד', כמו שאמרו חז"ל: "בשעה שאדם מצטער, שכינה מה לשון אומרת? - קלני מראשי, קלני מזרועי!" (משנה סנה' מו, א) וכמו שאומר הנביא: "בְּכָל צָרְתָם - לוֹ [לקב"ה] צָר" (ישעיהו סג, ט; ועי' רד"ק ומצודות שם). כמדומני שזהו הפירוש של "משתף שם שמים בצערו", שהוא מתפלל ומבקש את כל הדברים לא רק להנאת עצמו, אלא גם לכבוד שמים².

אבל גם כאן צריך שהתפלה תהיה אמיתית ומתוך הלב, ולא בתור חכסיס, שכדי שיכפילו לי את פרנסתי, אני מבקש "למען כבוד שמים" לתת לי פרנסה טובה! ... צריך באמת להרגיש את צער השכינה, ולהתכוין באמת להתפלל למען כבוד שמים, ולא רק מן השפה ולחוץ. משה רבינו, למשל, כשהוא מתפלל על ישראל אחר חטא העגל, מה הוא אומר? - "לְמַה יֵאמְרוּ מְצַרִּים לְאִמֵּר בְּרַעַה הוֹצִיאָם לְהִרְגֵם אֹתָם בְּהָרִים" וכו' (שמות לב, יב). כלומר, אם ה' ישמיד את ישראל ח"ו, יגרם מזה חילול השם אצל המצרים. זה לא סתם תכסיס שמשה רבינו עושה, כדי שה' יסלח לישראל, אלא זה באמת מה שכואב למשה רבינו. אמנם משה רבינו הוא אוהב ישראל, הוא רעיא מהימנא של ישראל, וגם מתוך כך הוא מתפלל לה' שלא להשמידם ח"ו, אבל הוא גם עבד ה' גדול, ומצד זה כואב לו גם חילול השם שיהיה אם מצרים יאמרו "בְּרַעַה הוֹצִיאָם לְהִרְגֵם אֹתָם בְּהָרִים וְלְכַלְתֵּם מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה".

גם אחרי חטא המרגלים הוא אומר: "וְהִמְתָּה אֶת הָעַם הַזֶּה כְּאִשׁ אֶחָד, וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת שְׁמִיעַךְ לֵאמֹר: מִבְּלִיתִי יִכְלַת ה' לְהִבְיֵא אֶת הָעַם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְהֵם, וְיִשְׁחָטֵם בְּמִדְבָּר" (במדבר יד, טו-טז). אם הקב"ה ח"ו ישמיד את ישראל, הגוים יאמרו שה' לא יכול לכבוש את ארץ ישראל. להוציא אותם ממצרים הוא הצליח, אבל לכבוש את ארץ ישראל הוא לא יכול. זה לא תירוץ בשביל להציל על ישראל, זה באמת מה שמשה מרגיש. כואב לו חילול השם הגדול שיהיה.

גם בזמן יהושע, כשהקדוש ברוך הוא כועס על ישראל במעשה עכן, יהושע אומר: "וְנִסְבּוּ עֲלֵינוּ וְהִכְרִיתוּ אֶת שְׁמֵנוּ מִן הָאָרֶץ, וּמַה תַּעֲשֶׂה לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל" (יהושע ז, ט). כמובן, אכפת לו גם על ישראל עצמם, אבל לא רק על ישראל, אלא גם על שם ה' שלא יתחלל ח"ו. "וּמַה תַּעֲשֶׂה לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל". זהו המשתף שם שמים בצערו, שאכפת לו לא רק מה יקרה לעצמו, או לכלל ישראל, אלא מה יקרה לכבוד שמים. זוהי מדרגה גבוהה

אומרים עד היום.

שואלת הגמרא: "ורבנן היכי עבדי הכי, ועקרי תקנתא דתקינ משה"? הרי משה אמר "הָאֵל-הַגְּדוֹל הַגְּבֹר וְהַנּוֹרָא", איך אפוא הרשו לעצמם ירמיהו הניאל ונחמיה לשנות ממטבע שטבע משה בפירוט שבחי ה'? עונה הגמ': "מתוך שידועין בהקב"ה שאמיתי הוא, לפיכך לא כיזבו בו". הנביאים ידעו שהקב"ה אמת, ומעוניין בתפלת אמת. ועל כן, הגם שאם כתוב בתורה "הָאֵל-הַגְּדוֹל הַגְּבֹר וְהַנּוֹרָא" הרי שזוהי אמת נצחית, וגם ירמיהו הניאל ונחמיה לא כפרו בזה ח"ו, אבל מ"מ לאור הנסיבות שהיו בזמנם, לא הרגישו כל כך בלבם את אמיתת הדברים, ועל כן לא הזכירו שבחים אלו בתפלתם. כי הנביאים התפללו רק על פי הכרת לבם, ולא מן השפה ולחוץ. וכך עשה גם אברהם אבינו.

להשתדל להתפלל תפלות אמיתיות

אז מה, אז כל אחד מאיתנו יתפלל מעכשיו כפי מה שנראה לו? - כמובן שלא. איננו במדרגת הנביאים, להתפלל לפי מה שנראה לנו. מה אנו משיגים כבר בדרכי ה', שנוכל להתפלל לפי מה שנראה לנו? ... אנו צריכים להתפלל לפי מה שמשה רבינו כתב, ולפי מה שאנשי כנסת הגדולה סידרו לנו. אבל צריכים לפחות להשתדל עד כמה שאפשר, שהתפילה תהיה אמיתית, שתבוא מעומק הלב.

כמו כן, כדי שנוכל להתפלל תפלה אמיתית, יש לנו רשות להוסיף בתפילה הקבועה בקשות משלנו, על דברים שאנו מרגישים צורך בהם. מי שרוצה להצליח יותר בלימוד התורה, יכול להתפלל על כך בברכת "אתה חונן לאדם דעת". מי שיש לו קרוב או ידיד חולה, יכול להתפלל על כך בברכת "רפאנו". ב"שמע קולנו" אפשר להתפלל על כל דבר שבעולם. אבל העיקר הוא, שהתפלה תהיה אמיתית, להתפלל מתוך הלב, לא סתם לומר מילים. להרגיש שאני באמת רוצה וצריך את אותה דבר שאני מתפלל עליו. אז התפילה היא יותר אמיתית.

יש לפעמים, שאדם מבקש דבר בתפלה, והוא כלל אינו חפץ בו. למשל, מי שיושב בחו"ל ולא רוצה כרגע לעלות לארץ ישראל, והוא אומר בתפלה: "וקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ" - זוהי תפילה חלשה. מן השפה ולחוץ. צריך לרצות את הדברים שמתפללים עליהם, להתכוין אליהם. איננו במדרגת הנביאים, אבל בכל זאת להשתדל שהדברים שלנו יצאו מתוך הלב. להזדהות עם הדברים שאנו אומרים.

כמו כן, מי שמבקש "ותן טל ומטר לברכה", אבל בעצם הוא רוצה שיהיה יום יפה, ושלא ירד גשם, גם זה לא טוב. אין כאן תפלה אמיתית מן הלב. אלא שלזה יש עצה. אפשר בקלות להפוך תפלה זו לתפלה אמיתית. אפשר לכיין, שירד מטר לברכה בשדות ובפרדסים, ששם צריך את הגשם. כאן ברובע היהודי לא כל כך צריך את הגשם, אבל במקום שצריך אותו, שיהיה באמת לברכה. כך אפשר לכיין.

צריך לחזור על התפילה ונבזמנו גם בזה אינו חוזר, כי קרוב לודאי שגם בפעם השניה לא יכון, וא"כ אין טעם לחזור (עי' רמ"א אר"ח סי' ק"א ס"א), אבל בעצם, תפילה היא עבודה שבלב, ועל כן צריך שתהיה כוונה בתפילה, ובלי זה - חסר מן התפילה העיקר. הנביא אומר: "יֵעֲפֵן פִּי וְגִשׁ הַעֵם הַזֶּה, בְּפִי וּבִשְׁפָתַי כְּבָדוֹנִי וְלָבוֹ רַחֵק מִמְּנִי, וְתַהֲיִי יִרְאָתְךָ אֵתִי מִצְּנוֹת אֲנָשִׁים מְלַמְּדָה" (ישעיהו כט, יג). אסור שמילות התפלה יאמרו רק מתוך הרגל, כי כך כתוב בסידור, "וְלָבוֹ רַחֵק מִמְּנִי". צריכים להשקיע גם לב בתפילה! שאדם יהיה לו לב לעבודת ה'. להרגיש שהוא עומד לפני ה', שהוא מקבל עליו עול מלכות שמים, שהוא רוצה כבוד שמים, ובעיקר - שהוא מדבר עכשיו עם אביו שבשמים. אחרת, זה רק "בְּפִי וּבִשְׁפָתַי כְּבָדוֹנִי, וְלָבוֹ רַחֵק מִמְּנִי".

בעל "חובות הלבבות" אומר משל על מי שמתפלל בלי כוונת הלב. רגליו מכוונות כהלכה, הוא כורע ומשתחוה כדין, פוסע לאחוריו כדין, אבל הכל נעשה רק עם אברי הגוף, בלי לב. אומר על כך בעל "חובות הלבבות": משל לעבד שאדוניו בא לבקרו בביתו. צויה העבד לאשתו ולבני ביתו לכבד את האדון ולעשות לו את כל צרכיו, ואילו הוא עצמו הלך להתעסק בדברים בטלים. האם אָרוֹחַ כזה הוא כבוד לאדון? ודאי שלא! שלחת את בני ביתך לשרת את האדון, ואתה בעצמך לא באת לקבל את פניו! כך הם פני הדברים גם בתפלה, כאשר הלב שולח את הלשון ואת הידים ואת הרגלים לעמוד בתפלה, ואילו הוא עצמו אינו עסוק בתפלה (חובת הלבבות, שער חשבון הנפש פ"ג, האופן התשיעי). זהו בזיון למלך, לא כבוד המלך. כי המלך צריך בעיקר את הלב, ואם הלב לא נָתַן לו, אין כאן קבלת פני המלך כראוי.

באמת, צריכים להרגיש את הכבוד הגדול הזה. בנוהג שבעולם, אדם הולך לרבי' או לתלמיד חכם גדול לבקש ברכה, וגם את זה הוא לא עושה בכל יום, רק בהזדמנויות מיוחדות, לפני ראש השנה, או לפני חתונה, או משהו אחר. והקב"ה שהוא אדון הכל, והוא כל יכול, הוא בא אלי, לעפר ואפר, לבקש ממני ברכה. ולא פעם אחת ביום, אלא מאה פעמים ביום! זהו כבוד גדול ביותר שה' נותן לנו, שהוא בא לקבל ברכות מאיתנו. וכי הוא צריך את הברכות שלי?! הוא יכול לעשות כל מה שהוא רוצה בלי הברכות שלי. ובכל זאת הוא קבע בעולמו, שהוא פועל על פי הברכות של ישראל. אולי גם של גוים, אבל קודם כל של ישראל. זהו כבוד גדול שה' נותן לי, שהוא מבקש ממני ברכה, ולא פעם בשנה, אלא מאה פעמים ביום.

דבר זה צריך למלא את לבנו בגאווה גדולה. כל כך אני חשוב, שמלך מלכי המלכים בא לבקש ברכות ממני. מצד שני, דבר זה צריך להביא אותנו לענוה גדולה. אם הקב"ה כל כך ענו לבקש ברכות ממני, השפל ביצורים, כמה אני צריך להיות ענו כלפי בני אדם, כמה אני צריך להתבטל כלפי בני אדם. זה צריך לתת לנו את שני

בתפילה. לא כל אחד יכול להגיע לזה. אבל זה כמו התפילה של אברהם אבינו שמתפלל על סדום, "חַלְלָה לְךָ מַעֲשֵׂת פִּדְבָר הַזֶּה". שלא יתחלל כבוד שמים. זה מה שאכפת לאברהם אבינו, וזה מה שאכפת למשה וליהושע. כי תכלית הכל היא שיהיה קידוש השם בעולם, ואם יוצא להפך מזה, זה כואב להם.

התפילה הרי נקראת עבודת ה'. "לְעֵבְדוֹ כְּכֹל לְבַבְכֶם" (דברים יא, יג), "איזו היא עבודה שהיא שבלב, הרי אומר זו תפילה" (תענית ב, א). למה תפלה היא עבודת ה'? הרי כל מה שאני מבקש בתפלה, הוא עבור עצמי. פרנסה, שכל, בריאות, וכל שאר הדברים. אז היכן כאן עבודת ה'? - יתכן לישב באופן פשוט, שעבודת ה' שבתפלה היא מבחינה זו, שאני מודה שה' הוא זה שנותן פרנסה ושכל ובריאות וכל שאר הדברים, ולכן ממנו אני מבקש אותם. הודאה זו, היא עבודת ה' שבתפלה.

אבל הדרגה היותר עליונה של עבודת התפלה, היא להתפלל לרפואה ולפרנסה מפני שה' רוצה שאהיה בריא, וה' רוצה שתהיה פרנסה לכל היהודים, וה' רוצה שתהיה תשובה וסליחה וכל שאר הדברים שאנו מבקשים. להתפלל לכבוד שמים, לא רק לכבוד עצמנו, זוהי הדרגה העליונה בעבודת ה' (עי' "נפש החיים" שער ב' פי"א ופי"ב). כמובן, כשזה אמיתי³.

עיקר התפילה - כוונת הלב

באקדמות (שאומרים בחג השבועות) כתוב עוד דבר שאפשר להתפון אליו בתפילה. אנו אומרים באקדמות: "צְבִי וְחַמִּיד וְנִרְגִי וְנִרְגִי דִּילָאֵן בְּלַעֲוִתָא, צְלוֹתְהוֹן בְּכֵן מְקַבֵּל, וְהִנְיָא בְּעוֹתָא". [תרגום: ה' רוצה וחומד ומתאוה שישראל יהיו יגיעים בעמל התורה, ולכן הוא מקבל את תפלתם ומועילה בקשתם]. משמע, שעיקר מה שה' מקבל את התפילה שלנו, הוא כדי שנוכל לשבת וללמוד ללא הפרעות. כלומר, גם זו מדרגה גבוהה בתפילה, להתפלל שה' יעזור לי במה שאני צריך, כדי שאוכל לעסוק בתורה ללא הפרעות. הרי אי אפשר ללמוד כשהגוף אינו בריא. הרמב"ם אומר, שאי אפשר שידע אדם דבר מידעת הבורא כשהגוף אינו שלם (פ"ד מהלכ' דעות ה"א). ממילא, כדי שאוכל ללמוד, אני מבקש להיות בריא, וכדי שאחרים יוכלו ללמוד, אני מבקש שגם הם יהיו בריאים. והיות וגם בלי פרנסה אי אפשר ללמוד, אני מתפלל גם שתהיה לי פרנסה, ושתהיה גם לשאר היהודים פרנסה. גם טל ומטר לברכה צריך שיהיה. אחרת, איך נשכח ונלמד? אם לא יצמח כלום בארץ, לא נוכל לשבת ללמוד! נמצא עכ"פ, שגם זו דרגה בתפילה, להתפלל כדי שנוכל לשבת וללמוד.

על כל פנים, בכל צורה שתהיה בתפילה, הכוונה היא עיקר גדול בתפילה. כוונה איננה עוד מעלה יפה, שאדם יכוון בתפילה, אלא עיקר התפילה הוא הכוונה. אמנם בדיעבד כוונה איננה מעכבת בתפילה, רק בברכה ראשונה של שמונה עשרה היא מעכבת, ואם לא כיון שם

מן השפה ולחוזן, אלא עם כל הלב. הברכה שלנו הרי פועלת בכל העולמות. חז"ל אמרו: "לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך" (מגילה טו, א), שהקב"ה מושפע כביכול מהברכות שלנו. לפי התפילה שלנו הקב"ה עושה טוב בעולם, עושה טוב לעם ישראל, ועושה טוב לנו. כך הקב"ה קבע, שהוא יפעל לפי מה שבני ישראל יבקשו ממנו ויתפללו אליו. עלינו להרגיש אפוא את הדברים הללו, להרגיש את הגדלות שלנו, ויחד עם זה להרגיש את גדלות ה', כמה אנו צריכים להיות ענוים ושפלים לאור הכבוד הגדול שה' חולק לנו.

הדברים. גם הרגשת גדלות, "וַיִּגְבַּה לְבוֹ פְּדֻכָּי ה'" (דהי"ב יז, ו), להרגיש גאווה (חיובית), ומצד שני להרגיש גם ענוה. ואין זו סתירה. אדם יכול לדעת את ערך עצמו, ולהשאר ענו. משה רבינו יודע שהוא הנביא שה' בחר בו, שה' מדבר אתו פנים בפנים, הוא כתב את זה בתורה ויודע את הדברים, הוא יודע גם שה' כתב עליו שהוא "עָנּוּ מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה" (במדבר יב, ג), וכל זה אינו מפריע לו להשאר ענו מכל אדם. אדם צריך לדעת את מעלותיו, ויחד עם זאת להשאר ענו. להבין שהכל מאת ה', לא מעצמו. כל התודה מגיעה לה'.

עלינו להיות מאושרים על הכבוד שה' חולק לנו כשנבא אלינו לבקש ברכה, ולהקפיד באמת שלא לברכו

השיחה נערכה לפי הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון (אם ישנם) יש לתלות בעורך בלבד.

1. וכן פירש המהרש"א שם.
2. וכתב ה"לשם שבו ואחלמה" (דרושי עולם התהו ח"א דרוש ה' סי' ז' אות ו' ד"ה וזהו): "כל התפלות אשר הם רק על צרכי בני אדם אשר לכל אדם פרטי (כלומר: על ענינים פרטיים), צריך שיהיה גם כן רק למען שמו, וכמו שאמרו: כל המשתף שם שמים בצערו, כופלין לו פרנסתו. והוא, משום שכל טובה וכל ישועה אשר גם בפרטי פרטות, הנה הוא רק ע"י גילוי אורו ית"ש אשר למעלה. וכאשר חסר להאדם אותו הענין הנצרך לו, הוא ע"י שנסתם אותו השורש ומקור השפע אשר לזה למעלה, לכן לא נמשך גילוי וואורו למטה להמציא את אותו הענין הנצרך להאדם. כי בהשורש והמקור, הרי אין סוף לשפעו וטובו, ומוכן שם כל ענין וכל טובה הנצרך למטה לפי כל כוחם אשר אפשר להם לקבל, אלא שנסתם מלהתגלות אורו, והוא ענין הסתרת פנים, שהוא העדר דגילוי שמו וכבוד מלכותו והנהגתו ית"ש, במה שנסתם ונפסק ואינו מתגלה ואינו מתפשט אותו האור אשר לצורך אותו הענין אשר למטה. ולכך צריך שיהיה כל תפילה רק למען שמו, כי הרי חסר אותו הענין בגילוי שמו וכבוד מלכותו והנהגתו. וזהו שאמרו כל המשתף שם שמים בצערו, ור"ל שמתכוונן לדעת, כי כשם שחסר לו אותו הענין למטה, כן הוא ממש נסתם וחסר אותו הגילוי אור אשר לזה למעלה... וניתן הכח להאדם בתפילתו ומעשיו לבקוע אותו המסך המבדיל, ולהסיר את הסיתום, שיתגלה אורו למעלה, ו(ממילא גם) שפעו למטה", ע"ש.
3. וגם אם אדם ירמה את עצמו שהוא מתפלל לכבוד שמים, גם זו מדרגה מסויימת, שהוא רוצה עכ"פ להתפלל לכבוד שמים (על פי שיחת הרב שליט"א לפרשת חיי שרה תשס"ח).